

MOCNIE (1485) *av*

mocnie (746), **mocno** (699), *mocnie a. mocno* (43); *mocnie* *ListRzeź*, *PatKaz II*, *PatKaz III*, *BielŻyw* (2), *ConPiotr*, *ZapWar* (2), *KromRozm I* (4), *MurzHist* (10), *MurzHistSkt*, *MurzNT*, *KromRozm II* (11), *KromRozm III* (6), *Diar* (3), *KrowObr* (15), *LeszczRzecz*, *OrzRozm*, *OrzQuin*, *GórnDworz* (3), *RejPosWiecz*² (4), *BiałKat* (6), *GrzegŚm*, *KuczbKat* (3), *RejPosRozpr*, *RejPosWstaw* (2), *BiałKaz* (2), *CzechRozm* (21), *CzechEp* (3), *KochJez*, *GórnRozm*, *KochCn*, *GosłCast* (7); *mocno* *GlabGad* (10), *MiechGlab* (2), *KłosAlg* (2), *WróbŻółt* (4) *DiarDop*, *RejFig* (3), *RejPosWiecz*³, *BielSat* (2), *HistHel*, *Strum* (15), *BudNT* (2), *Oczko* (2), *NiemObr* (3), *KochFr*, *ReszList*, *WerGość*, *BielSjem* (2), *KochPieś*, *PudłFr* (2), *GostGosp*, *GórnTroas*, *GrabowSet* (3), *KołakSzczęśl*. *WysKaz* (2), *JanNKar*, *PowodPr* (2), *CiekPotr*, *CzahTr* (6), *KlonWor*, *PudłDydo*, *ZbylPrzyg*; *mocnie : mocno* *BierEz* (1 : 4), *OpecŻyw* (3 : 7), *MetrKor* (1 : 2), *TarDuch* (1 : 1), *FalZioł* (124 : 20), *LibLeg* (6 : 4), *RejPs* (8 : 1), *SeklWyzn* (8 : 2), *SeklKat* (3 : 3), *RejKup* (3 : 4), *HistAl* (9 : 2), *BielKom* (1 : 1), *GliczKsiąż* (2 : 2), *LubPs* (58 : 2), *GroicPorz* (1 : 1), *RejWiz* (5 : 27), *Leop* (6 : 3), *RejZwierz* (1 : 5), *BibRadz* (14 : 2), *BielKron* (42 : 24), *GrzegRóżn* (1 : 1), *KwiatKsiąż* (3 : 1), *Mącz* (24 : 8), *SienLek* (17 : 7), *RejAp* (8 : 73), *HistRzym* (5 : 2), *RejPos* (108 : 238), *RejZwierz* (9 : 69), *BietSpr* (2 : 9), *WujJud* (13 : 4), *WujJudConf* (3 : 1), *BudBib* (5 : 4), *PaprpPan* (2 : 1), *KarnNap* (2 : 1), *ModrzBaz* (9 : 1), *SkarJedn* (9 : 4), *KochPs* (3 : 2), *SkarŻyw* (26 : 8), *StryjKron* (1 : 2), *RzeszPrz* (1 : 6), *ArtKanc* (20 : 3), *Paprup* (1 : 2), *ActReg* (1 : 2), *Calep* (7 : 4), *LatHar* (2 : 3), *WujNT* (7 : 9), *SarnStat* (33 : 7), *SiebRozmyśl* (3 : 2), *SkarKaz* (3 : 12), *PaxLiz* (1 : 9), *SkarKazSej* (2 : 7).

[Za wątpliwą postać hasła uznano przykłady w formie *comp* i *sup* pochodzące z tekstów, w których nie wystąpiła forma *posit* lub wystąpiły dwie i więcej różnych form].

-c- (1252), -cz- (222), -tz- (11).

Oba o oraz e jasne.

comp i *sup* (49 + 7), -mocniej (56); ~ -éj (9), -ej (2), -(e)j (45). *sup* nâ- (6), n(a)- (1).

Sł stp notuje, Cn: mocno, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.: mocno.

1. Przy użyciu dużej siły fizycznej lub psychicznej, silnie, energicznie, mężnie; *fortiter* *Vulg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *valide* *Vulg*, *Mącz*, *Calep*; *valenter* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *potenter* *HistAl*, *Mącz*, *Cn*; *enixe*, *firme*, *obstinate*, *vehementer* *Mącz*; *athletice*, *praevalide* *Calep*; *forte* *HistAl*; *dure* *PolAnt* (364) : *OpecŻyw* 125v, 138v; *TarDuch* [C4]; *Węgorz*. [...] á przeto ięft sam flifki/ iako go mocnoie fciľka: tako fie więczy wydziera. *FalZioł* IV 29d; á potym maia być ony mieľtca paraliżem zarażone nacierane mocno *FalZioł* V 77, I 38b, 149d, III 38d, IV 16c, V 26, 84, 91v; *Mądrego* znak ięft żadnego ku vpadu nie przypędzac, á gdyż by czo mocnego przyľzło mocnoie to odeprzec *BielŻyw* 53, 5; *MiechGlab* 11; *gdis* tak mocno y mądrze odkupił rodzay ludzki. *WróbŻółt* 56v; a ich [mnichów] fwięta cziltofcz mocno tľcze kroľstwo ľzatanľke. *SeklWyzn* a3; *Zábiegáli* im [...] Iednorofce/ zubrowie/ y ľmokowie/ ktore mocnoie zbiáli [fortiter impugnabant; byly ge barzo mocnye *HistAl* 1510 312]. *HistAl* H5v, D8, M5; *MurzHist* K4, Q2v, T3; *LubPs* H2; *Albo* gdy lecowego mocnoie nie náwiedzyeľz/ Pewnieć gdyze koľo zľamac/ pewnie w ľas záiedzyeľz. *RejWiz* 29v; *Acz* toż czáľem ty gromy y wiátry dzyáľaią/ Gdy fie mocnoie mieľzáiac o fie vderzáia. *RejWiz* 151v, 29v [2 r.], 84v, 106, 134; *Tedy* Máchábeyczyk [...] przypuścił mocno [ferociter; okrutnie *WujBib*] k ľłturmowi

Leop 2.Mach 12/15, *Iudic* 5/26; *LeszczRzecz* A3; ále iuz tám w kuchni/ Naydziefz ogyeń gotowy/ iedno mocno dmuchni. *RejFig* Aa4; *RejZwierc* 111v, 143; A thákci fię mocno [*per potentiam*] rozraftáło fłowo Páńfkie/ y bráło moc [*inualescebat*]. *BibRadz Act* 19/20; [*Fulko, król jerozolimski*] ftale Krześciáńfkiey rzeczy bronil á Turkom mocno odpierał/ ktorych wiele porażał *BielKron* 178v, 202v, 315v; *KwiatKsiąż* M; Obstinate negare, Mocnie pzreć [!]. *Mącz* 257c; Omni contentione pugnatum est, Wfziłtkiemi fiłami mocno fie tego domagano. *Mącz* 263c; Pancratice, Po fzermiersku/ yáko yeden zápáńnik/ to yeft mocno y fmiáło. *Mącz* 275a, 232a, 430c, 474b [2 r.], [497]a; záciśniż mu [*koniowi*] mocno Nozdrze/ áże pryśnie *SienLek* 168, 116, 116v, 161, 174, 187, 188; *RejAp* 193v; gdy z grobu kámiennego mocno przyłożonego y zápieczętowanego/ żadney rzeczy nie rużywfy/ iáko iáki promień ábo zarzá/ przeniknąć raczył. *RejPos* 135v; ále fie ciśń mocno záflowy á zá náukámi Pána fwego *RejPos* 169v; Ale fie ty rzuć mocno do tarczey Pána fwego *RejPos* 264, A5v, 78, 79v, 196, [236]; *BielSat* N2, N2v; ábyś także fwe obyczáie onemifz ćwioczki iego zákował á mocno záhartował w łobie *RejZwierc* 20; á nie pułczay go fwowolnie na thy omylne trawy iego/ ále go wież [!] mocno v żłobu *RejZwierc* 130; á on wfzędy pilnie vpomina/ áby grunty dobrze záładzano/ áby mocno ná teble bito/ thák fie káždemu zda/ niech co natrwálzszego zákłáda/ iż to wfzytko przetrwać ma. *RejZwierc* 159v, 34v, 58, 193v, 210v; nákladwfy ná każdy woz drew wielkich furowych ábo šíaná ná wybuchowane wozy odwilżywfy ie mocno przypowęzić. *BielSpr* 63v, b2, 15, 21v, 31, 38v, 74v; Sámci iá [*moc odpuszczania grzechów*] Pan Chryftus do nich [*kapłanów*] ták mocno przywiázal. *WujJud* 82v; *WujJudConf* 82v; Wołal mocno [*clamavit fortiter*] y mowil ták/ Porábcie drzewo/ á obetnicie gáłęzie iego *BudBib Dan* 4/14[11], *Ion* 3/8; bić ony Pale/ ták/ żeby óny Pale mocno wziemię wefzły Y Bórtnice żeby mocno były przybité/ od ónych Palów. *Strum* K2v, G2, G3v, H2v, Kv, K2 (9); *BudNT przedm* a3; *CzechRozm* 203; *Oczko* 20v; bo poki ludzie Syná Bożego wćiele/ wzoru dofkónálego żywotá y przykłádu ták wielkiego Krolá y Bogá niewidzieli [...] poki też łafki oney síły y pomocy przez krew tegoż Pána nie wzięli: poty robić ták mocno niemogli. *SkarŻyw* A5; kártki doftáło dziećie/ ktorą mocno ile mogło ściłkáiąc/ wydrzeć iey łobie niedopusćilo *SkarŻyw* 200; zá prawdę y świátłość Chryftufowę/ mocno fię chwytałi. *SkarŻyw* 231, 29, 32, 41, 56, 58 (11); *StryjKron* 51, 672; *ReszPrz* 86; *WerGość* 260; *BielSjem* 38 [2 r.]; Iáwno ieft że z martwych Pan/ mocno wftał zwyciężywfy łam/ wfpráwiedliwil nas y obżywil. *ArtKanc* F14; Wfłápiłes sławnie/ k Oycu fwemu y wielebnie/ zásię k łádu ná świát przydziefz mocno. *ArtKanc* H2v; *ActReg* 105; Constringo – Zcziskám, mocno wiążę. *Calep* 249b, 109b, 431b, 844b, 1100b [2 r.]; *GórnTroas* 12; Abowiem ftrzáły twoie vtknęły we mnie/ á mocno przyćifnęłá mię ręká twoiá. *LatHar* 161; Od dyabłow opętáne mocno rozwiézował *LatHar* 519, 263, 456; *JanNKar* C4; *SiebRozmyśl* H2v, L; *PowodPr* 46; *SkarKaz* 387b; *CzahTr* E2, L; *GosłCast* 39, 59; Ktore [*włosy*] fczefawfzy zápleść/ więc mocno záwinąć *PaxLiz* D2v, D3; *SkarKazSej* 657b, 676b, 705b [2 r.]; Ktora [*sława*] przed tym áż w niebo dofyc mocno biłá. *PudłDydo* B2.

Ze zdaniem okolicznikowym stopnia i miary [w tym: z zapowiednikiem: tak (5); iż(e) (3), aż (2)] (5): ręce mu tak mocno okolo łupa przywiázali/ áż były fczyrniały *OpecŻyw* 125v, 101v, 128; *HistAl* Iv; *SienLek* 182v.

W przeciwstawieniu: »mocno... słabo« (1): nicią albo iedwabnem łznurem wwięzać niebarzo mocno: any też nazbyt łlabo/ á to dla tego aby łie nie zerwała albo niewykiełzła *FalZioł* V 26.

W porównaniu (1): Pátrzże gdy mocne wiátry prochy wzgorę wznofzã/ [...] Gdy przydã w ty mokrości/ wnet łie w kupę zlepiã/ A wiátry iáko młotem/ ták to mocno łklepiã. *RejWiz* 151.

W charakterystycznych połączeniach: *barzo mocnie* (2); *mocnie* (*przy-*, *sprzy-*, *u-*, *w-*, *za*)*bić* (8), *chwiać sobą*, (*u*)*chwycić się* (3), *ciąć*, (*ob-*, *przy*)*ciągnąć* (4), *dmuchnąć*, *domagać się*, *drzeć*, *gryźć*, (*za*)*hartować* (4), *imać się*, (*u*)*jąć się* (2), *nacierać* (*trzeć*, *zetrzeć*) (7), *najechać*, *nasadzić się* (2), *natrzeć*, *odeprzeć* (*odpierać*) (6), *odganiać*, *opasać*, *oprzeć się* (2), *porażać*, *postawić się*, *przebić*, *przeć*, *przeć* [= *negować*], *przełomić*, *przepasać*, *przyłożyć*, *przypowęzić*, *sklepać*, *stąpać*, *ścisnąć* (*ściskać*, *ściągnąć*) (7), *łłoczyć*, *łłuc* (3), *trząść*, *uderzyć* (*uderzony*) (5), *ufasować*, *upominać*, (*po-*, *przy-*, *z*)*więzać* (*uwięzać*, *zawięzać*) (22), (*wy*)*wieść* (2), *wycisnąć* (3), *wydrzeć się*, *zawinąć* (*zwić*) (3).

Zwroty: »mocnie bojować, bić się, walczyć, wojować, spierać się« [*szyk zmienny*] (5 : 2 : 5 : 2 : 1): abychmy łie stobã modlili/ ij o náłłe zbwawienijé motzno boiowali *OpecŻyw* 103, 101v, 188; Połtawcie Vryallá ná przodku/ tãm gdzie namocniey łie łpieraia [*ubi fortissimum est proelium*; gdzie natęzła bitwã *WujBib*]: odstãpćiefz go że ták będzie zãbit. *Leop 2.Reg* 11/15; [*Karzeł Wielki*] dwu Krołu ich [*Saracenów*] w rołpãcz y ku wćiekaniu przywioldł/ bijãc łie łnimi mocno á łthale. *BielKron* 279, 344; *KwiatKsiãż* O3; Achillis, nomen regis Epiri, Który s Rzimiãny mocno walczył. *Mãcz* 334b; *HistRzym* 76v, 83v, 116v, 129v; *KarnNap* B4v, E4v, Fv.

»mocnie bronić (się)« [*szyk zmienny*] (37): *BierEz* 04; *MurzHist* C4; Bowyem on vmye mocno bronić łwoiey krzywdy. *LubPs* P3v, A4, H2v, bb6v *marg*; *GroicPorz* mm2; *RejWiz* 187; Cefarz obaczýwłzy iż łie bronia mocno/ kazał łyny ich wieść przodkiem ku łzturmu. *BielKron* 351v, 57, 222v [2 r.], 356v, 373, 396, 423v, 447; *RejAp* 163; *RejPos* A2v, [77]v, 206v, 230; łkoczýł wnet do niego/ źwirzeta rozgromił/ łam podle niego mocno go bronia łtãnał *RejZwierc* 98v, 101; w ty^m Ewãngelify Doktorã wãłzgo Lutrá odstãpili/ ktory nietylko obrãzy zãchowãc kazał/ ále ich mocno przeciw Kãrołftãdowi bronil *WujJud*, 52v, 52v, 143, Mm5; *HistHel* A; *SkarŻyw* 392, 573; *NiemObr* 20; poczãł Piotr Pana mścić/ Mãłchowi vcho wćiał/ chcãc go mocno bronić *ArtKanc* D12, M18v, M19v; *PaprUp* E; *SkarKazSej* 683a.

»mocnie [*z kim*] czynić« (1): poczęli Turcy ná zad wćiekãć/ Węgrzy thym mocniey snimi czynili *BielKron* 243.

»mocnie dzierzeć (się), zadzierzać się« [*szyk zmienny*] (41 : 1): *GlabGad* F3v; *RejKup* r3; Ale gdy łye łłowã Bożego ták mocnye dzyerzýłz czemu łye nye owãłãłfyłz cła krolełtwã Bożego/ według łłowã bożego? *KromRozm I* d M2; *KromRozm II* b3, b3v, d3, iv, i2v (8); kãżdy krzełciyanin [...] yego [*Kościoła*] iáko łlupã y gruntu prawdy mocnye łye dzyerzeć mułi *KromRozm III* A2, A4v, C6, L5v, Q3; *LubPs* B4v *marg*; *KrowObr* A4; Zãwzdy do tego ciãgni co iest ku dobremu/ A dzyerz mocno ná wodzy gdy ciãgnie ku złemu. *RejWiz* 37, 63; *BielKron* 34v; *Mãcz* 140b, 345a, 495d; *OrzQuin* L2; iáko Pan wierne łwe łprawce mocno dzierzy w oney żãdnã mocã nie zgwałconeý ręce łwoiey. *RejAp* D, D, 74v; O niezłczęłcie niezbożne thãk łie mnie mocno dzierzýłz *HistRzym* 25v; *RejPos* 89v, 122v, 150v, 172, 260v, 261v [2 r.]; á pomyłłay łobie czo to iest łławã/ cnotã/ a potćiwołć/ á

dzierz fie tego mocno iáko pijány plothá *RejZwierc* 38v; Kázdy mądrze gol śrzodku fie dzierz mocno *RejZwierc* 217v, 21 [2 r.]; *CzahTr* [D2]a; *GosłCast* 43.

»mocnie panować, rozkazować, władnąć« = *dure dominari PolAnt* [szyk zmienny] (3 : 1 : 1): ále mam takiego ducha w łobie/ ktori łmyflowi memu tak mocno pánuie [*tam fortiter dominatur*]/ iz żadnym obyczáiem łpokoinem mię być niedopuszcza *HistAl* Iv; *LubPs* P6; do Kráiny ktorą zowá Sárágná/ w ktorey Krol Sárágná mocno rofkázował *BielKron* 443, 457v; *BudBib Ez* 34/4.

»mocno pilnować« (1): Iáko gdy poćiwy pan álbo poćiwy poseł widzác krzywdę iáką połpolitą/ álbo widzác włzczyrbek iáki Rzeczypołpolitey/ iz fie mocno o to záfádzi/ mocno tego pilnuie broni á łtrzeże *RejZwierc* 101.

»mocnie przeprzeć« (2): O pochodzeniu Ducha S. y od Syná tak iáko od Oyca/ nápiłá iedne księgi przeciw nowym Grekom: ktore też y ná záchániu w Barze/ [...] mocno przeparł/ y vpor ich bezrozumny vkázáł. *SkarŻyw* 337, 335.

»mocnie się (s)przeciwi(a)ć« = *vehementer adversari Mącz* (9): Iako Alexander przyiecháł do Tebe miałta/ ktore zburzył y z gruntu wykorzenił dla tego iz fie mu mocno przeciwili [*eo quod... fortiter sibi restitit*]. *HistAl* D3; *Mącz* 216c, 409a; Ale thy małz fie im mocno przeciwić/ y małz ie zabić mieczem pokuty *HistRzym* 117; *RejZwierc* 260; *RejPosWstaw* [110³]; *SkarJedn* 168, 196; *SkarŻyw* 436.

»mocnie sta(ną)ć« (2): á piłá Noftody kfiążęciu łwemu áby wielki załthęp zgothował á przeciw ludu Macedońskiemu mocno ftał [*ut... contrastaret*; y szeby... sprzeciwyłbyszya *HistAl* 1510 191] *HistAl* E7v; *KuczbKat* 140.

»mocnie trzymać (się)« [szyk zmienny] (32): Bo kiedy małz co pewnego/ Trzymay fie mocno onego *BierEz* H4; *FalZioł* V 33v; *KrowObr* A4, B2; *Leop Ruth* 3/15; *BibRadz* *4; á po pięcznasćie lat ku obyczaiom maia być [dziatki] mocno trzimani. *KwiatKsiąż* N4v; *RejZwierc* A4v, 266v; *WujJud* 135; *WujJudConf* 125v; *BudNT Tit* 1/9; *CzechRozm* 77v; *SkarJedn* 82, 149, 155, 228; *SkarŻyw* 75, 180; Ani dbam o káfztelaná Trzymáiac fię mocno dzbaná. *KochFr* 92; *ReszPrz* 8, 92; *ReszList* 190; *KochPieś* 29; *ArtKanc* M12v; *Paprup* A3; *WujNT* 445, 690; *PowodPr* 56; Trzymayże mię mocno Pánie w tym złączeniu z tobą/ á z ręki mię łwoiey nie wypufzczay *SkarKaz* 162b; *CiekPotr* C2v; *GosłCast* 35.

»mocno się trzymać« = *powstrzymywać się* (1): Tylko fię mocno (trzymay) [*Tantum robora te*] ábyś krwi nie iadł/ bo krew ielł dułza *BudBib Deut* 12/23.

»mocnie w pamięci trzymać« = *dobrze pamiętać* (1): Náuczycielá łwego pyłá częłto/ coby to był Bog; á co mu powiedziano/ to mocno w pámięci trzymał. *SkarŻyw* 200.

»słowo mocno trzymać« (1): Co o łobye rozumiełz/ to o drugim mnimay/ Nie vrągay nikomu/ łłowo mocno trzymay. *BielKom* C4v.

»mocnie ukrocić« (2): *KochJez* A3v; Strzeż fie: bobym vmiálá mocno cię vkrócić/ Nieuchronioną pomłtą młczác fie *GosłCast* 58.

»mocnie się zastawiać, zastanowić, zastawować« = *fortiter resistere HistAl* (15 : 1 : 1): *HistAl* B5v; *BielKom* C7; *KrowObr* A; yż [Łuter] ielłcze ná then czás piłmá łwięthego co dzień tho fie chćiał lepiej vczyć/ áby fie thym mocniey włzytkim przełłádowncom záfánowił. *BielKron* 225, 437v; *Enixe*

obstare plebi, Mocnie fie záltáwić/ íprzećiwić póspółtwa. *Mącz* 248b, 311c; *BielSpr* 15; *WujJud* 216; *RejPosWstaw* [110³]; iż ten ítan [*uczeni*] zá czálu ludzi ítárodawnych/ częłtokroć fię przećiwił y mocnie záltáwował [*saepe restitisse*]/ zley požádlivości Krolow *ModrzBaz* 130, 43v, 132v; *SkarJedn* 181, 197, 255; *NiemObr* 42.

»mocnie zwyciężyć« (1): ciebie chwálémy Alleluia/ ktorys tako motznie zwycięzył motzárze piekielné *OpecŻyw* 174.

Wyrażenia: »co namocniej« (1): á pothym wycifni przez íukhno czo namoczniey możelz/ á onemu czo przecedzifz przyday fadła *FalZioł* I 104d.

»dobrze mocno« (1): y wpuścić go iednym kóńcem w íłup/ czopem dobrze mocno wbić ná *Mech. Strum* G4.

»tym mocniej« (6): *FalZioł* IV 23b; *BielKron* 251v, 376v; *Mącz* 295d; żeś fie był w.m. dla wzięcia pośílku cofnął/ iáko owo Táran ná zad odwodzą/ áby tym moczniey vderzył *GórnDworz* Dd5; *ReszPrz* 38.

Szeregi: »niemniey bogomyślnie jako i mocnie« (1): A Scipio będąc wtych lećiech/ Bormiśtrza/ naiwyśłzszego hetmana Rzymfkiego/ miełczanina/ ktemu Oica/ niemniey bogomyślnie iáko y mocnie záfadziwłzy fię zachował *KwiatKsiąż* N.

»mocnie a gruntownie« (1): Prawdá że Mniłzy bárzo záwadziáią ále Heretykom/ [...] że kościoła Powfzechnego przećiwno wízelákim błędóm bárzo mocnie á gruntownie bronili *WujJud* 143.

»mocnie a gwałtownie« (1): iefli by fye złoczyńcá mocnie á gwałtownie bronil/ czyniáć íługam gwałt/ á nie mógł by być poiman *GroicPorz* mm2.

»mocnie i mądrze« (1): Rychło potym wziął go z íobą ná Koncilium do Baru/ [...] Tám Greki mocnie y mądrze przepárł *SkarŻyw* 335.

»mocnie a mężnie« [*szyk 1 : 1*] (2): *Leop* 1. *Mach* 8/2; Abowiem wiele ich było ktorzi wpotkaniu nawalnych czół/ mężnie á mocnie fię bili *KwiatKsiąż* O3.

»mocnie a niepochybnie (a. bez pochyby)« (2): Tego [*Chrystusa*] náuki ták w wykłádaniu pífmá S. yáko y w wyerze/ [...] mocnye á nyepochybnye dzyerzeń fye mamy *KromRozm III* Q3; *GosłCast* 35.

»mocnie a obronnie« (1): y ná thy woýfká iego ktorzy mocnie á obronnie bronią tey íwiętey prawdy iego. *RejAp* 163.

»mocno i srodze« (1): Chorych (owiec) nie pośiláćie/ [...] y (owfzem) mocno nád nimi pánuiećie y írodze [*dure... et tytanice*]. *BudBib Ez* 34/4.

»mocnie a stale« (4): A ták kołcyolá we wíłfem mocnye á ítale dzyerzeń fye mamy/ nyechcemyli zbládzić *KromRozm II* y2; *BielKron* 178, 279; *HistRzym* 129v.

»mocno i stateczno« (1): iż [*miasto Rzym*] ták záwłze mocno y ítáteczno oycow y wczýćielow íwých Apóstołow náukę y podánia trzymáło *ReszList* 190.

»mocnie a (i) upornie (a. uporem)« [*szyk 1 : 1*] (2): Ták mocnie á vpornie ná to fie był náfadził [*nieprzyjaciel*]/ Aby tu boiowniki iego wierne wygládził. *LubPs* hhv; *KrowObr* A4.

»mocnie i wszechmocnie« (1): uyznauayácz wízechmocnołzycz bofką ktory wízytko mocny uczynycz/ y to mocnye y wízechmocnye uczynily [!] yłz yego przebytek y matka wczýfłółzczy íyą przefz grzechu pyeruorodnego y wízelkyego poczáła wzyuoczye íwey matky *PatKaz II* 71v.

a. Zbrojnie, z wojskiem (21) :

W połączeniu szeregowym (1): gdy nieprzyacielą wyrozumiełz iáko mocno/ iáko zbrojno/ iáko z wielkim wojskiem przeciw thobie ciągnie álbo leży okopány *BielSpr* 25.

Zwroty: »mocnie [na kogo] ciągnąć« (2): Ieſlyby czego boſſe uchoway thego liatha niſſly Syem koronny doydzie, mocnie nieprzyacziel na Corone cziągnal *ConPiotr* 35; *BielKron* 207v.

»mocnie dobywać« [szyk zmienny] (7): Obległzy Tytus Ieruzálem/ dobywał go mocno ſtrzelbą y drábinkámi. *BielKron* 147, 249, 251v, 252, 328, 376v, 423v.

»mocnie iść, przychodzić« = *potentissime venire HistAl (1 : 1): HistAl* Av; Zebráli ſie potym Brábánći/ mocnie ſzli przy ſpizach ktore wiezyono ná Hinzberg. Przeciw ktorym wyrwał ſie Gwilelm/ porázon ná głowę od nich áz vciekł. *BielKron* 192v.

»mocno leżeć« = *być w dobrze obronnym miejscu (1):* á tak wyrozumiawłzy miey to ná dobrym baczeniu iákoby go [nieprzyaciela] miał pożyć/ ieſli mocno leży/ gotowy/ ma wielką ſtrzelbę/ thákież zbroię ciężką/ nie przypuſzczay nań ludu bliſko *BielSpr* 25v.

»potkać, potykać ſię mocno« = *fortiter contendere Vulg [szyk zmienny] (6 : 2): Leop 2.Mach* 8/16; potkáli ſie ſnimi mocno trwála bitwá długo *BielKron* 215, 57v, 105v, 201 v, 339v, 348; Lecż żaden nie weźmie korony/ kto ſie o nię mocno nie potyka. *WujJud* 108v.

»wjachać mocno« (1): á zebrałzy lud wielki/ wiáchał w żimię [!] iey mocno/ á palił y ſciſnął lud *HistRzym* 33.

»zebrać ſię mocno« [szyk zmienny] (3): Ná Stefáná Woiewodę zebrał ſie mocno Turek y s Tátáry/ czynili mu ſzkody w iego żiemii *BielKron* 396, 41v, 205v.

2. Tak, że trzeba dużej siły fizycznej lub psychicznej, żeby coś zniszczyć, zlikwidować; solidnie, trwale, wytrwale; firme Vulg, Mącz, Calep, Cn; firmiter Miech, JanStat, Cn; constanter, immobiliter Mącz; maxime Modrz; tenaciter Calep; fortiter Cn (389) : *BierEz* F4v; *OpecŻyw* 169; włoż ie [glisty] do ſklenicze á zatkay dobrze mocno/ potym wſtaw w mrowiſko *FalZioł* V 117, V 17d, 25v, 28; *RejPs* 34v; yáko kyedy ono kto nyemoże zá rázem wyrwác álbo obálić drzewá álbo kołu mocnye w żyemi tkfyącego *KromRozm I* M4v; *KrowObr* 43v; *RejZwierz* 143; Iáko wiązánie y bálki drzewiáne w budowaniiu mocno zięte [ligata in aedificium; ſpoione *WujBib*]/ záchwianiem nie bywaią rozerwáne *BibRadz Eccli* 22/19, *Iob* 41/6; gałká z Ratuſzá Krákowskiego ſpádłá/ ktora nowo y mocno był cieſlá wpráwił. *BielKron* 400v, 191 v; *GrzegRóżn* N4v; *Mącz* 248b; *RejAp* 30, 91; *RejPos* 102, 115, 117v, 297v, 301v; á co woyt rozezna iż potrzebnego ieſt/ to woytowa niechay mocno ſchoway y zápieczętuie *RejZwierc* 15v; á háwtuy ie [dobre przykłady] ſobie mocno iáko wzory ná pámięci y ná vmyſle ſwoim *RejZwierc* 23v, 8v, 19, 71v, 248; *BielSpr* 8; *Strum* G3, G3v; *SkarJedn* A4; *SkarŻyw* 201; Duracina persica – Broskwinią albo owoc mocno ſie trzimaiąci. *Calep* [345]b; By nádzieie ich pilne/ Mocno w ich ſercách zákorżenione/ Twierdząc/ czynił vſilne *GrabowSet* V2; *GosłCast* 35.

Ze zdaniem okolicznikowym stopnia i miary [w tym: z zapowiednikiem tak (5); że (3), aby (1), jakoby (1)] (5): *LubPs* V5v; *GórnDworz* Y; tocieſ ty tu prętko odſtąpił náuki ſtárſzych twoich/ w ktoreieſ thák mocno trwał żeſ bił á mordował/ máło przed tym/ ty ktorzy iey odſtępowáli. *RejPos* 285; *Strum* G3; *BiałKaz* F3v.

W *porównaniach* (3): [*Echinus*] zanorzy się do dna a wezmie kamień na dnie [...] a tako ftoij mocno iako kotwicza w ziemi. *FalZioł* IV 34a; *BielKron* 247; y otoczona mocno yako Murem *Paprup* D3v.

W *charakterystycznych połączeniach*: *barzo* (3), *dobrze mocno*; *mocnie imować*, *osiąść*, *posilić*, *przyjąć* (2), *przylepić*, *przyłączyć*, *przystawić*, *przyszychtować*, *przywrzeć*, *spiąć*, *spojony* (*przypoiony*) (2), *strzec* (4), *tkwić*, *trzymać się*, *wprawić* (2), *zagrozić*, *zakorzeniony*, *złożyć*, *zamknąć* (*zamykać*, *zamknięte*) (6), *zaprzeć się* (*zaparty*) (2), *zaszrobować*, *zatkąć*, *zawierać* (*zawrzeć*) (3), *zjąć*, *zjednoczyć*, *złączyć*.

Zwroty: »mocnie oprawić, obrątrzyć, obwarować, opatrzyć, omurowany, otoczony murem« = *firmare PolAnt* [*szyk zmienny*] (6 : 2 : 1 : 1): *LubPs* V5v; *Leop Iudic* 9/51; *BibRadz* 2.Par 32/5, 2.Esdr 7/3, 1.Mach 9/62; *BielKron* 265; *RejPos* 78v; Iż musisz miłościwy krolu dobywży miałta tego mocno ie oprawić [...] Powiedział Krol: Y iuz ią wiem iako będzie mocne mury około tego miałta wczynić. *RejZwierc* 45, 45v; aby zamykano brony y mocno obrątrzone [*contignabunt*; zátaráłowane *WujBib*] *BudBib* 2.Esdr 7/3; *Paprup* D3v.

»mocnie osadzić (a. osadzono)« [*szyk zmienny*] (5): Też wiesz iako powietrze iest onymi duchy/ Ták mocno óladzono/ co zową złyduchy [!]. *RejWiz* 138v; *BielKron* 188v, 212v, 216; *RejAp* 93.

»mocnie postanowić (a. ustanowić), postanowiony, postawić (a. ustawić)« [*szyk zmienny*] (5 : 2 : 2): *LubPs* C; *RejPos* 121, 300; *RejZwierc* 55, 138v; Tyś morze z ziemią spoić/ y mocno wftawił *KochPs* 110; *ArtKanc* I16v, N7v; Tuż/ a zaraz/ potrzebá pokrzepić fwé nogi: Y mocno wftanowić w piérwzym torze oné *GosłCast* 44.

»mocnie stać, stanąć, przystać, zostać, stały« = *adhaerere PolAnt*, *JanStat*; *praestare Mącz*; *offirmare Calep* [*w tym: przy kim, czym (156), w czym (28), z kim (3), za czym (1)*]« [*szyk zmienny*] (208 : 18 : 4 : 1 : 1): *BierEz* K; *FalZioł* I 82b, IV 34a, V 80v; *GlabGad* F3v, Dv, Dv; gdyż wżelka rzecz mocno ftoi kthora cztyrzy węgly ma. *KłosAlg* A2v, A3v; Alem ia przed się stał mocno wobietnicách twoich *RejPs* 44v; *LibLeg* 10/98; *RejKup* r2, f5; *MurzHist* G4, L4, T3, V; *DiarDop* 107; *LubPs* A5, E4v, G, G2, I4v (17); Iż ia przed się/ mocno ftoię przymoich piérwzych y teraznieyżych ártykulech do fkonania mego *KrowObr* B4v; Stań mocni ná tey miedzy a nie sftępuj z drogi *RejWiz* 134v, A3v, 10, 34, 38v, 51 (15); *BibRadz* *7, *Ex* 14/13, 3.Reg 18/6; *OrzRozm* I4v; *BielKron* 33v, 45, 223v, 245, 424; *Praestare se propugnatore acerrimum libertatis*, Mocnie ftąć za wolnością połpolitą. *Mącz* 419b; *Animi magnitudine afferre ad alicuius causam*, Swieobodnie ftale mocno/ a aż do gárdła przy kim ftąć. *Mącz* 122b, 418b [2 r.]; *SienLek* 187; owżem mocno ftoycie w nádzieiach fwych przy tym Panu swoim *RejAp* 87, BB7, BB8v, 3v, 5, 18 (36); y dzis s tą wiara mocno ftoią/ bo o tym piéma y obietnice pewne wżedy máią. *RejPos* Iv; Iż błogóśławiony tho człowiek kthory się boi Pána swoiego/ a w przykazaniu iego mocno fthoi [*mandata eius vult valde PolAnt Ps* 112/1]. *RejPos* 44, A4, A4v, A6, 2v [2 r.], 5v (90); *RejZwierc* Bv, 25v, 29, 33, 38 (16); *BielSpr* 30v, 31; *WujJudConf* 12v; *BudBib Eccli* 24/28; tám mogą być pale bité/ tylé ilébyś rozumiał: a to dla tego żećby Vpułt tym mocniéy ftął *Strum* M4v, Hv; *SkarJedn* 395; *KochPs* 15; A iako za wálem/ zamek mocno ftoi: ták za temi Ceremoniámi [...] krzeczty się vmocniá wiára náłzá. *SkarŻyw* 114, 553; *ReszPrz* 76, 107; *ArtKanc* P5, T13v; *ActReg* 48; *Offirmo* – Przy rzeczy mocno ftoei [!], załadzám się. *Calep* [726]b; *KochCn*

B4v; *WujNT* 519; *SarnStat* 989; *SiebRozmyśl* K3v; Zacność domu wálzowego w łławie mocno łtaley. *PaxLiz* A3, E2v; *GosłCast* 59; *SkarKazSej* 683a, b. Cf »jako dąb mocno stać«.

»jako dąb mocno stać« (1): A nigdy dobrej myfli/ w łwyc łpráwacłch nie mieni/ [...] Iáko Dąb mocno łtoi/ co go wiátr nie rufzy/ A coźkolwiek przypádnie/ dobrze łobie tufzy. *RejZwierz* 113v.

»mocnie stawić się [(przeciw) komu; czemu]« (3): [*Chrystus*] przeciw włzytkiemu łwiátu mocnieyfię [!] łtáwił niźli iáki Dyáment. *SkarJedn* 23, 313; *SkarŻyw* 14.

»mocnie twi(e)rdzić (a. potwi(e)rdzić, a. przytwi(e)rdzić, a. utwi(e)rdzić), potwirdzić (a. utwirdzić), utwi(e)rdzony« [*szyk zmienny*] (13 : 4 : 13): chwál páná łwoiego/ ábowiem on vtwierdził mocno zawiáfy okołó zátworzenia twoiego a łtrzeźe/ áby wpokoieu zówždy łtály gránice twoie *RejPs* 216v, 166, 172v; *LubPs* H4v, M4, Z3; *RejAp* 86v, 116, 149v, 173, 197; *RejPos* 1v, 46v, 89, 90, 104 (13); A gdy łie ták będziefz łpráwówáć/ tedy mocno onemu pirwłzemu ćwiczeniu pothkówek przytwirdzilz/ iż łie rzadko będziefz mógł połliznáć *RejZwierc* 26; *WujJudConf* 8v; *PaprPan* A3; *KochPs* 41; Chwálá Bogu ná niebie [...] Pokoy ludźiom ná źiemie mocno vtwierdzony *GrabowSet* F3v; okołó Zydowłkiego záchowánia łwiáť/ y włtrzymáwánia łię od potraw w zakonie zákazánycł/ y to do czáfu tylko/ áźby łię byłá Chrzełciájánłka wiárá mocniey vtwierdziłá *WujNT* 570.

»mocnie (u)gruntowác, ugruntowany, fundowác« [*szyk zmienny*] (6 : 1 : 1): Który łwłzytki grunty zyemie mocno raczył fundowác/ Iź łie iuz ná wieki wieczne truduó [!] máię zęplówác *LubPs* X5v, T2v *marg*, ff3 *marg*; *RejPos* 302; A ktory powiáda vfa w Páná Bogá ták mocno łię gruntuie że iáko gorá Siońłka/ niebędzie porułzony. *BiałKaz* F3v; *SiebRozmyśl* K3v; *SkarKaz* 207a, Oooo3b.

»mocno usadzić« (2): Áż nákoniec Lew Papięź Kárlá Wielkiego krolá Fráncułkiego mocno ná tey łtolicy vłádził *RejAp* 113, 183v.

»mocnie (wy)trwác« [*w tym: w czym* (13), *przy kim, czym* (8)] [*szyk zmienny*] (26): *LibLeg* 8/132v; *RejPs* 187v; *RejKup* aa6; Włłytko łie yuz nych łtánye podług łercá twego/ Rádá twa nych mocnye trwa yuz czáfu káźdego *LubPs* E4; *RejWiz* 35; *Leop* VVv; *BielKron* 258; Tenax propositi, Co przedłię weźmie w tym mocno trwa. *Mącz* 446c; *RejAp* 46v; *GórnDworz* Y; á wytrwa mocno w łtáłości twoiey przy łwiętym połtánowieniu á przy tey łwiętey woley Páná łwego/ áź do końcá *RejPos* 187v, 16v, 57, 139v, 152v, 230 (9); *ReszPrz* 75; *PudłFr* 47; *LatHar* 52, 607; *WujNT* 707; *SiebRozmyśl* Bv; *SkarKaz* 279b.

»mocnie zasadzić (się)« (3): bo łie nie dzierzy onego żywego/ mocnego/ á wiecznie trwáłego kámieniá/ ná którym był Piotr łwięty mocno záládzil fundáment Kołciołá s. *RejAp* 64v; *RejPos* 178v; *WujJud* 120v.

»mocnie zbudowác (a. pobudowác), zbudowany« (3 : 2): bowiem w Kijowie brony miełczkie/ thakieź y wieże mocno zbudowane [*firmiter edificatas*] miály dachy pozłoczone *MiechGlab* 5; *LubPs* F3v, Z4; *RejZwierc* A4v; *SkarKaz* 245a.

»mocno zosta(wa)ć« [*w tym: w czym* (2), *przy kim* (1), *z kim* (1)] (3 : 1): *LubPs* M4v; *RejWiz* 135v; káźdey rzeczy pokułsić/ á ktora ięłt naleplza przy they mocno zółtáwác. *RejZwierc* 21v; *SkarŻyw* 231.

Wyrażenia: »co namocniej« (1): do ktorey [*wieży*] łie byli zbiegli męźowie połpołu y niewiáłty/ y włłýłcy łtárłly one⁸⁰ miáłtá/ zámknáwłzy á obwárowáwłly drzwi co namocniey [*clausa firmissime ianua*] *Leop Iudic* 9/51.

»mocnie obronny« (1): A w wyedzycy ye do myáfáta mocnye obronnego/ Gdzye fyce yuż bać nye będą nic nyebefspiecznego. *LubPs* Y4v.

»tym mocniej« (2): Czemu w fzyi fą kołci y karki. (-) Aby głowa tim mocniej ftała. *GlabGad* Dv; *Strum* M4v.

»mocnie umocniony« (2): *RejPosWiecz*² 92v; Tám [św. Antoni] y pokufy rozmaíte/ y naiázdy fzátáńskie/ mocnie w Chryftulie vmocniony fkrufzył *SkarŻyw* 543.

»mocnie wystawiony« (1): Zamek krolewłki nád rzeką bárzo kołztowno á mocnie wyftáwiony. *BielKron* 280v.

Szeregi: »nalepiej a namocniej« (1): Antiftenes on Atenieński Mędrzecz gdy go pytáli [...] iákoby kázda Rzeczpołpolita nalepiey á namocniey mogła być poftánowiona/ tedy tak powiedział *RejZwierc* 55.

»mocnie, (a) nieporusznie (a. nieodmiennie)« [szyk 1 : 1] (2): *Mącz* 234a; iáko ma łobie przyiacielá y obieráć/ y obrawfzy iáko mocno á nieodmiennie przy nim w fwey ftáteczności ftać *RejZwierc* 93v.

»mocnie, (a) obronnie« [szyk 1 : 1] (2): *Firme, Mocnie/ Stale/ Obronnie. Mącz* 128c; *RejPos* 29.

»mocno a pewnie« (1): Bo tak jako poki z muru się wapno nie wykruszy, mur mocno a pewnie stoi *DiarDop* 109.

»prawdziwie a mocnie« (1): ábychmy prawdziwie á mocnie ftali przy tych wiernych á nieodmiennych fłowiech Páná náłzego. *RejPos* 189v.

»mocnie i srogo« (1): Lecż iż y oni czuli o łobie/ onemu fię podufzczániu mocnie y frogo ftáwili *SkarŻyw* 14.

»stale, (a, i) mocnie« [szyk 8 : 6] (14): *LibLeg* 8/132v; *Mącz* 128c, 418b; á chociaż fmierć przed łobą widzi/ iednák tak ftale/ á mocnie trwa/ ferczem y vmyłłem vgruthowanym/ w fwym przedfię wzięciu/ iż mu ono niebefpieczeńftwo/ [...] nigdy w niczym nie przekázi. *GórnDworz* Y; *RejPos* A4, A4v, 16v, 57, 139v [2 r.], 153; *KuczbKat* 435; *Calep* 421a, 1054a.

»statecznie, (i) mocnie« [szyk 1 : 1] (2): *Mącz* 418b; Mocno y ftátecznie w świetckich pokufách trwáli/ Páná miłuiąc/ nigdy przemoc fie nie dáli. *SiebRozmyśl* Bv.

»mocnie a upornie« (1): ale rozlicznemi i nowými obyczajmi a zdradami v fádow rzeczy fprawował/ [...] i przeciwko wiadomyi a iafnyi práwdzie/ mocnie a vpornie ftoiąc *MurzHist* L4v.

»mocnie, (a, ani, i) wiernie« = *fideliter et firmiter* *JanStat* [szyk 4 : 3] (7): *MurzHist* T3; *RejWiz* 103; *RejAp* 60v, 118; *RejPos* 2v [2 r.]; iż wiernie y mocnie przy nas y potomkách náłznych będą ftać z fwą przyiáźnią/ rádá/ y pomocą ná wieczné czáfy/ y na wieki. *SarnStat* 989.

3. *Bardzo, intensywnie, znacznie, z dużym nasileniem; uparcie, usilnie; obnixie Mącz; fortiter PolAnt* (606) : *FalZioł* II 23v, V 102v; Czemu ludziem gdy mocno piją, albo gdi fie długo fmieią łzi z oczu pochodzą. *GlabGad* B5v; Bowiem rzeczy ktore mocno woniaią zmiefzawfzy fie z wilgotą ciała iefzcze grubfzą wonność czynią *GlabGad* I4, B5, B6v, B7, C3v; *RejWiz* 118; *RejZwierz* 23v, 139; kazał do muru drábiny przyftáwiać/ y mocnie ftrzelbę pułzczáć *BielKron* 147; *KwiatKsiąż* A4v; Obnixie adverbium, *Mocnie/ Vsíłownie/ Donagláyac/ Gwałtownie. Mącz* 248b; vciekay fie mocno do onego zwirzchniego pástérzá fwego *RejPos* 124v; owom ią fłużká á niewolniczká Páná moiego/ niechay fie sfátanie nádemną ná wżem fwięta wola iego. [...] ábychmy w káżdych trudnoścíałch náłznych/ á

w káżdych niepodobnych przypadkach náfzych/ vczyli fie ich [tych słów] mocno *RejPos* 272, 157v, 159, 172, 184, 188v (14); A iáko Doktor vczony gdy widzi wáfę iáką w człowieczym cieie iefzcze nie bárzo náfzyt ízkodliwáf/ tedy iáf teź lekkieimi ziołki y wolnemi firopki iáko moźe leczy á opáftruiie. Ale gdy teź obaczy ízby fie ízryżyć ábo záfaláf chciáfáf to iufz mocno ágáfryku dokłáfda y korrozywáfmi záfypuie. *RejZwierc* 78v, 112v; íwáfryli fie z nim mocno [fortiter]. *BudBib Iudic* 8/1; Co mowi P. Piotrowi. Daj poíílek bráficiey: To fie wiécey w potomkáfch piotrowych/ nízfli w íamym S. Piétrze/ ktory miáf bráficiáf táf mocnie Dvchem S. poíilonáf/ pokazáf. *SkarJedn* 82, 221; Gdy niektory Filofof mocno fie ípierał [acrius contendenti]/ íz máfdry niemoźe fie omylić *ModrzBaz* 65, 48v; *SkarŻyw* A5v, 167, 570, 571, 580; Cźęfto do mnie wiéć inízfé dáfry poíyłáf/ Bych im był przyiáfieiem/ o to mocno trwáfły *PudłFr* 32; íz w kupowáfniu Zup Truchłáf/ Henzel/ Buttáf/ [...] miédy íobáf mocno fie práfowáfli/ wáfzfli [vicissim fortissime litigaverunt *JanStat* 34] *SarnStat* 370; *GosłCast* 59.

W połączeni u z przysłówkiem wzmacniającym „barzo” [w tym: „mocnie” + av (1), av + „mocnie” (2)] (3): *GlabGad* B7; Swieckimi rzeczáfmi mocno bárzo vboftwáf Chryítuíowego náfíłáfduiáf gáfrdził. *SkarŻyw* 202; *ArtKanc* 116.

W połączeniach szeregowych (3): iáko to íeíft pravda náfíłofzfzy [!] Iezu kryífte/ y mocno przez wáfthpienia práfdziwie wierźe *TarDuch* D6; *LubPs* Z3; *RejPos* 34v.

Jako okreílenie wzmacniające w połączeni u intensyfikującym (2): Słyízfyz í nędzniku á mocno ílyízfyz/ coć tu nieomyínie Pan twoy powiefáf raczy *RejPos* 335; wierźe y mocno wierźe/ á zbić fie żafdney pokuííe y niećierpliwoíci nie dam. *SkarKaz* 551a.

W charakterystycznych połączeniach: mocno doíwiefdzczyć, kazać, odnawiać, podpomagać, posilać (posilony) (3), powyższon, prawowáf íe, przestrzegać, przywáfaszczyć, spierać íe, starać íe (2), swarzyć íe, szukać wípomozenia, uciekać íe, uwaźaf, wyciáfgać, wzgardzić (2), wzruszać, zwiérzyć íe.

Zwroty: »być mocno pilen« [szyk zmienny] (2): *RejAp* 37v; A táf rádźeć chcefzli go nie ítráfcić/ báfż mocno pilen íwíáfthego głofu íego/ náfuk/ á poíítánowienia íego *RejPos* 261.

»mocnie chcieć« (3): Alexander [...] áby záf boga go chwalono tego mocno chciáf. *GliczKííáf* F5; *BielKron* 303; *RejPos* 350v.

»mocnie gáfnać íe« (2): A niewiem cźemuby fie ludzie rycerícy do táfkiego mieyícfáf niemieli mocno gáfnać [non magnopere sit appetendus] *ModrzBaz* 103v, 9v.

»mocnie íićić (a. uíićić)« [szyk zmienny] (9): *RejAp* 197 [2 r.]; á ná koniec cie w tym wíícił mocno ten Pan zbáfwicief twoy wáfílnemi víty twemi *RejAp* 120v, 159v, 211, 307, 334, 352v, Ooo4.

»poruczać (a. poruczyć) (íe) mocno« [szyk zmienny] (4): rozmyílay o nim [Bogu] w nędznym á w obłédliwym íercu íwoim/ á poruczaf fie mocno w opiekę íego. *RejPos* 115, 84v; *RejZwierc* 206; co cźynić w tey niebefípiecźnoíci/ Iufz fie mocno poruczáf Boíkiey opáftrźnoíci. *PaprPan* Ggv.

»mocno przypatrzyć (a. przypatrowáf íe), patrzáf« [szyk zmienny] (7 : 1): A táf poruczywízy fie w opiekę Páfnu íwemu nie fie nie íékay [...] á przypáftruy fie mocno ípráfam Páfíłkim *RejAp* BB6v; A táfke teź ty káfżdy Krzeíciáfíłki człowiecze [...] páftrzafy mocno ktory duch íeíft s práfdy *RejPos* 126, [203]v, 209, [236]v, 245, 250; *GosłCast* 66.

»mocno uíafć (a. duíafć); duíáfjący; mocno íwe uíanie poíoźyć« [szyk zmienny] (38; 1; 1): *RejPs* 178v; Bo ten Pan yeíft íam obrońcfáf káfżdego wyernego/ Ktory yedno mocnye vfa miłofíerdfzy íego.

LubPs Ev, B3v, Cv, Fv, H2, H4v (12); Ezechiafz Krol lud fwoy vpomina áby mocnie vfał Pánu Bogu *Leop* 2.Par 32 arg; obáczcie/ izali kto był záuftydzon ktory mocnie fwe vfanie położył w Pánu [*fiduciam habuit Domino*; w Pánu nádzieię miał *WujBib*] *BibRadz Eccli* 2/10; *RejAp* 15v; *RejPos* 67v, [108]v, 110, 120v, 126 (18); *BiałKat* 71; Ktokolwiek mocnie vfa pánu fwemu/ Nieporufzony ftoi *KochPs* 189; *WujNT* 430; *CzahTr* F4; *PaxLiz* D4.

»(bez żadnego wątpienia) mocnie wierzyć (a. uwierzyć)« [*szyk zmienny*] (169): *OpecŻyw* 18; *TarDuch* D6; *SeklWyzn* 2, Cv, g4v, e4; Mamy wiedzieć y mocno wierzyć ze pan Bog wfzechmogący ieft wtroycy iediny *SeklKat* N3v, E4v, N4v, R, Y; *RejKup* o7v, o8; Ya ktory mocnye wyerzę/ y owlfem śmyem rzec iż wyem/ iż yeft czyfłcyec *KromRozm I* I4v, K; *MurzHist* S2 [2 r.]; *KromRozm II* dv, k; *LubPs* H4v, Z3, aa3v marg; Iáko długo wthym mdłym żywoćie będę/ iż mocnie wierzyć y dzierzeńc będę wiárę krześcijánfką/ według vftaw Apoftołow *KrowObr* 41, 10, 57v, 70, 90v, 240v; *RejWiz* 179; *BibRadz Rom* 8/38, *7; *RejAp* 11v, 173v; nie bądź niedowiárkiem ále wierz mocno. *RejPos* 118, 9, 15v, 17, 31, 67v (73); *RejPosWiecz*² 92v, 95v, 96; *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 71, 176; *RejZwierc* 69, 128, 196v [2 r.], 197 [2 r.], 197v, 265; *WujJud* 104, 104v; *BiałKaz* G3; *CzechRozm* 2, 4v, 5, 33v, 77 (19); Wierząc temu mocnie/ iż człowiek Iezus Chriftnus ieft fynem Bdżym [!] *CzechEp* 218, 179; *NiemObr* 103; *ArtKanc* L3v, M2, N4, N15v, N16, N20v; *KolakSzczęśl* C4v; *WujNT* 89, 292, 319, 330, 333, 611, 777; *WysKaz* 39 [2 r.]; *SkarKaz* 243b, 551a [2 r.]; *CzahTr* B2v.

»włożyć mocno oczy [*na kogo*]« = *umocnić* (1): *firmabo super te oculos meos*: Dam ia tobie rozum y nauczę cię aby vmiął tą drogą chodźić á włożę naćię mocno oczy moię [vmocnię nád tobą oczy moię *WujBib*] *WróbŻołt* 31/8.

»mocnie wyznawać« [*szyk zmienny*] (10): *KrowObr* 51v; *RejAp* 39, 121; *RejPos* 234v; Mocnie wyznawam/ że Obrázy Chriftułowe/ Mátki Bożey/ y inłzych Świętych máią być záchowane *WujJud* 26v; *SkarŻyw* 203; Amen mocnie wyznawamy/ á tho zupełnie wierzymy/ że ty nas wysłuchác raczyfz *ArtKanc* M19v; *SkarKaz* 1b, 205a, 276a.

»mocnie (za)chować (a. zachowywać), zachowujący« [*szyk zmienny*] (16 : 1): *KromRozm III* Q3; *RejZwierz* 34; A iżby mocnie záchowywáli ony dni Purym [*Ad confirmandum dies fortium Purim*] czáfow fwoich/ iáko im ie poftánowił Márdocheufz Zyd *BibRadz Esth* 9/31; *RejAp* 40; *RejPos* 33v, 168, 210; A iżeś przy thym poślubił wiárę y poślufzeńftwo fwoie temu Pánu fwemu/ chowayże mu ią mocno *RejZwierc* 196v, 24, 83, 241; *WujJud* 239v; *BudBib Esth* 9/31; *ArtKanc* T11; iefliże vfność y chwałę nádzieie aż do końcá mocnie záchowamy [*si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus*]. *WujNT Hebr* 3/6; *CzahTr* Fv; *ZbylPrzyg* B3.

Wyrażenie: »tym mocniej« (1): Abyfmy tym mocney y ftaley wyerzyli/ iż pan Yezus Kryftus yeft Syn Bogá *KromRozm I* k.

Szeregi: »często i mocno« (1): Nie dziw iż Szátan y częfto y mocno kuśi Chrześcijány *WujNT* 208.

»mocnie a dostatecznie« (1): ale y czego fie tak nauczywamy/ to lepiej vmiemy/ fkładniey wymawiamy/ y moczniey a doftateczniey pamiętamy. *KwiatKsiqz* L2v.

»gorąco barzo i mocnie« (1): Thák Ormiánie gorąco bárzo y mocnie wiárę S: rozmnożyli *SkarJedn* 304.

»gruntownie abo mocnie« (1): ktoby tey iego wiary kátolickiey gruntownie/ ábo mocnie/ nie wierzył *CzechEp* 228.

»mocnie a nieodmiennie« (1): á temu mocnie á nieodmiennie wierz/ iż ták ielt á nie ináczey *RejPos* 90.

»mocnie a nieporuszenie« (1): przez wlfyftkye czáfy zgodná á yednoftáyná ípráwę y porzadek/ przez ápoftoły podány/ mocnye a nyeporufténye záchowuyący. Ten wyznawamy *KromRozm III* Q3.

»pewnie a mocnie« (1): ták im pewniéy á mocniéy wierzymy/ nie z dowodu którégó: iedno z obiáwiená fłowá Bożego *BiałKat* 71.

»mocnie a pilnie« (1): A thu iuz mocnie á pilnie fluchay á przypátruy fie/ gdyżeś iuz flýfzał íáki tho fropi wrzod na fobie nošífz *RejPos* 327.

»mocnie a stale« [szyk 2 : 1] (3): *KromRozm II* k; kto iedno bédzye chciał mocnie á ftale vfác iemu/ íáko możnemu Pánu á nawfzechmocnieyfzemu Krolowi fwoiemu. *RejPos* 316v, 352v.

»mocnie i statecznie« (1): A to fłowo Wierzę ná tym mieyfcu/ nieznámionuie nam baczenie/ domyfslánie/ álbo íákie mnimánie: ále/ [...] niepochybne y náy pewniéyfe przyzwolenie/ ktorým vmyflł człowieczy mocnie y ftátecznie wierzy Pánu Bogu *KuczbKat* 10.

»wiernie a (i) mocnie« (1): ktorey [wiary] iefliby ktho wiernie/ y mocnie niewierzył/ y nie trzymał/ zbawion byc żadnym obyztáiem nie może *KrowObr* 77. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

a. *Skutecznie, pewnie, szybko (o skuteczności leczenia); efficaciter Mącz (139)* : Też maiorana szczyrwoną lebiódką wwarzona w wodzie albo w winie w chuścianym voreczku/ á pothym ciepło przykładay fobie na żywot/ vfmierza mocznie bolefc kthora z wiatrow pochodzi *FalZioł I* 84a, I 1b, 9b, 57b, 60a, 80d (32); *Mącz* 115b; *SienLek* 132, 141, *Oczko* 35v.

W połączeniu z partykułami wzmacniającymi [w tym: barzo (12), jeszcze + comp (1), tym + comp (1)] (14): Rzeczy moczniey miękczące. [...] Iefzcze moczniey miękczące. Galbanum/ bdelium/ ftorax/ armoniak/ ty to rzeczy naydziefz w aptecze *FalZioł V* 97, I 24b, 44a, 59c, 60b, 108d (13); Oxypora, Nieyáka maść s octem przemiefzána áby tym mocniéy przenikála. *Mącz* 271d.

W charakterystycznych połączeniach: mocnie czynić (3), czyścić, działać, łamać, odmiękczać (miękczący) (3), psuć, przechodzić, przenikać, sprawować (sprawiać) (4), uśmierzać (3), wyganiać, wyrzucać, zabijać; puchlina kłęśnie mocnie.

Zwroty: »bronić mocnie« (2): wezmi Hałunu z fzełc dragm/ Gallafu fiedm dragm, wwarz w czyrwonem winie [...] przykładay na dymiona, Broni wypukliny mocznie. *FalZioł V* 41v, V 62v.

»goić, gojący mocnie« [szyk zmienny] (18 : 1): Też fók Kuklikow z grinpanem zmiefzany, fiftuły fpaia y goj mocznie. *FalZioł I* 58b; Małc mocznie gojąca rany *FalZioł V* 109v, *2v, I 24c, 25b, 35d, 55d (19).

»leczyć mocnie« [szyk zmienny] (3): Też wroble profo ftłuczóne na proch/ á pothym z winem pite [...] przed febrą ktora na każdy dzień bywa/ leczy íą mocznie/ á ielt rzecz dofwiadczóna. *FalZioł V* 90, II 12c, V 82v.

»mocnie oddala [co]« [szyk zmienny] (8): bobki zaięcze vfufzóno/ z pieprzem á z winem pite/ mocznie bolenie krzyżow oddala. *FalZioł V* 84, *8, I 106b, 113c, II 6b, III 33b (8).

»pobudzać mocnie« [szyk zmienny] (5): Też ma mocz korzeń Marzany człścienia wątroby a fledziony, zatkanie gich otwiera/ y theż pobudza niemoc przyrodzoną j vrinę mocnie *FalZioł* I 121b, I 9a, 110a, V 87 [2 r.].

»mocnie pomagać (a. wspomagać)« (3): także gdy thego na fledzionę zwierzchu przyłożyłz/ mocnie wlpomaga fledzionę *FalZioł* I 60a, I 2d, V 87.

»mocnie przyciągać (a. wyciągać, a. ciągnąć)« (5): Theż proch tey Coloquintidy mocznie zził zagniłą flegmę y kolereę ciągnie *FalZioł* III [3²]b, I 139d, III [3²]b [2 r.]; *SienLek* 126.

»mocnie rozpadać (a. spadać, a. wypadać), pędzić (a. wypędzić)« [szyk zmienny] (8 : 5): fok piołynowy [...] [...] zganja fmoftz pod oczyma: [...] y też z infzych mieftz tziála mocne [mocnie *SienHerb* 3b] fpada. *FalZioł* I 1c; Nafienie they trawy w winie warzone albo w wodzie/ vryuę [!] pędzi mocnie *FalZioł* I 60b, I 47c, 53b, 88a, 130a, II 13c, V 78, 85; czárnuchy ze trzydzieści ziarnek w chuftkę zawiązałwzy w łono włożyć/ też tho mocnie wypada łożyfko. *SienLek* 115, 105v, 133v, 173v.

»suszyć (a. wysuszać), wysuszający mocnie« [szyk zmienny] (3 : 3): IAłowcowa wodka ieft ciepła I wyfufzaiącza mocnie *FalZioł* II 13c, I 34b, 40a, 139b, III 35d; Albo korzeń lubfzczykowy w Winie warz á thą iuchą wymyway/ toć mocnie ciekać ładzele fuzy y goi. *SienLek* 128v.

»uzdrawiać mocnie« (1): á to gdy na ranę przykłada: vzdrawia rany krwią płynące mocnie *FalZioł* V 115v.

»mocnie wywodzić (a. przywodzić) [co]« [szyk zmienny] (8): *FalZioł* I 58d, 59c, 118c, 129d, 140d, III 5b; Izopu w occie wárzonego iuchę charchaiąc/ mocnie rymę przywodzi/ otwieraiąc fąpkę. *SienLek* 73, 91.

»zastanawiać (a. (za)stanowić) mocnie« [szyk zmienny] (18): ale lift Brzofkiniowy vfufzony á na proch ftłuczony/ krew zaftanawia mocnie *FalZioł* I 110c, I 55b, 115b, 134c, 139b, III 33a (14); Albo krew zaięcżą w mleku wárzoną niechay ije/[...] tho wfzyftko biegunkę mocnie záfánowi *SienLek* 102, 101v, 102v [2 r.].

Szeregi: »mocnie a barzo« (1): boć mocne lekarftwo/ mocnie á bárzo pomaga: lekkie lzey. *SienLek* 46.

»pewnie a mocnie« (1): ono wino pewnie á mocnie chrobaki w vfzoch zabija *FalZioł* V 79v.

»mocnie a pożytecznie« (1): Ian Nefuo też mowi o tim zielu iżby miało wywodzić flegmę z żoładka y theż s członkow barzo mocnie á pożytecznie *FalZioł* I 59c.

»mocnie a (i) rychło« [szyk 1 : 1] (2): Też Szafran zmiefzany z infzemi lekarzftwy ferdecznemi tym rychley y mocniey mocz onych lekarzftw do fercza przywodzi. *FalZioł* III 7c, V 82v.

»siłno, mocnie« (1): Theż na barzo zbytnią biegunkę krwawą/ vczyń ołm albo dziefięć piłulek z wołku [...] á na nocz połkni/ fiłno mocnie ftanowi. *FalZioł* V 86.

b. *Dobitnie, zdecydowanie, stanowczo; nervose Mącz; (150) : BierEz Ov; fzukay pokoya a mocnyne yego nafzladuy PatKaz III 143v; RejKup ee2; Dawamy wam mocno ná przykazanie [Damus vobis firmiter in mandatis; Przykaszvym wam mocnyne HistAl 1510 188]/ áby wfzelki z was nam zgotował skor/ zwierząt pobitych dobrze opráwnych tyfiąc HistAl E7; LubPs R3v; Leop *B2v; Obaczywłwzy potym Lizyálz/ iż wołfká iego tył podály/ a wołfko Iudałzowe śmiałość bráło/ będąc mocnie ktemu*

gotowe [*et quomodo parati sunt*]/ ábo żywo zořtác/ ábo vmrzeć/ wroćił fie do Antiochiiey *BibRadz* 1.*Mach* 4/35; *BielKron* 63v; *GrzegRóżn* M3v; Neruose aduerbium, Mocnie/ tęgo. Nervose dicere et afferere, Tęgo czego podpierác. *Mącz* 246a, 103b; iż częřto powtarzał [*Chrystus*] łow twoich/ iákoby iáką przylięgą mowiac: Záprawdę záprawdę powiadam wam. Znacząc to mocno/ iż iego łowá łwięte łą pewnie prawdziwe á ni w czym nieomyłne. *RejAp* 86, 36, 195v; *RejPos* 47v, 103, 116v, 124v, 239v (10); *RejZwierc* 65v, 101, 134v, 196; áleby tym łpofobem rzeczy oładzone łtwirdzone były/ częm łię łtan Rzeczyřpolitey mocno záwiera [*quibus status reipublicae maxime continentur*]. *ModrzBaz* 96v, 37; *SkarŻyw* 511, 535; *ArtKanc* G14, L3; *WujNT* 431; áby [...] Sędziowie oboięy łtrony ku czynieniu łpráwiedliwóřci tym mocnięy [*fortius JanStat* 852] byli przywiedźieni *SarnStat* 1076, 89; *GosłCast* 41; *SkarKazSej* 683b.

W połączeniu ze zdaniem okolicznikowym stopnia i miary [w tym z zapowiednikiem: tak (2); by (1), iż (1)] (2): gdyż dźiatki nie w łwey wierze/ wćieláią łye do wiernych kořciółá [...] w wierze duchownych (to ieřt kmotrów) y ćieleřnych rodziców łwych/ którzy zá nie przyrřekáią/ y wiáre pořlubuią: tey wiáry nie łwey ták mocno wżywáią: iż okrczoné w cudzey wierze/ bywáią zbáwioné *BiałKat* 186; *ArtKanc* V2v.

W charakterystycznych połączeniach: mocno brać się (3), dawać, dopirać się, dowodzić, kłaść, obiecować, podpierác, rozkazować, sprzeciwiac się, ważyć, wyrażać, zaklinać, zarzekać się, zasadzić się, znaczyć.

Zwroty: »mocno dźierzeć« [szyk zmienny] (19): *MurzNT* 96; *KromRozm II* f4; Pan przypominác raczy: Iż nie tylko ábyř fie nie záprzał wiáry moiey/ ále mocno dźierzyřz/ to ieřt/ wyznawařz imię łwięte moie. *RejAp* 25v, 36, 37, 40 [3 r.], 40v, 70, 124; *RejPos* 49, 52v, 55, 57, 61, 103v, [154]; *PaxLiz* Ev.

»(o)powiedác (a. opowiedzieć) mocno« = *asseveranter loqui Cn* [szyk zmienny] (4 : 3): áleć tu Pan mocno powiedác raczy/ iż fie tákemu duchowi przypátruy/ iákizkolwiek ieřt/ tylko iżby był duchem prawdy *RejPos* 284, 119, 187v, 198, 228, 301v, 303.

»posta(no)wić, postanowiony mocno« [szyk zmienny] (5 : 2): *RejPs* 138v; Abowiem ktho pořtánowił w łercu łwoim mocno [*statuit in corde suo firmus*]/ niemáiąc potrzeby (thego) ále máiąc moc woli łwoiey/ á thák vmyřlił w łercu łwoim/ záchowác pánnę łwoię/ dobrze czyni *Leop* 1.*Cor* 7/37; áby zořtał mocno przy łámey łzczyrey rádzye á náuce iego/ y przy łwiętym pořtánowieniu iego/ ktore mocno łpráwić y pořtánowić raczył *RejPos* 326v, 126, 302; *SkarŻyw* 478; *WujNT* 1.*Cor* 7/37.

»mocnie pořwiadczać (a. pořwiadczyć)« (7): A tu Ian łwięty mocno to nam pořwiadcza/ iż tho pewna á łřtotna prawdá ieřt/ co nam tu opowiedác raczy *RejAp* 190; *RejPos* 157, 293, 294; *RejZwierc* 9v, 11v, 256.

»mocnie potwi(e)rdzić (a. potwirdzić)« [szyk zmienny] (10): *Mącz* 89b; *RejAp* 194; iż Bog Ociec od wiekow záczął w Bořtwie łwoim Syná łwoiego/ częgo potwirdził mocno/ y przez Proroki/ y włáfnemi vřty łwoiemi/ przodkom nářzym/ ná wielu mieyřcách/ y w nieomyřnych obietnicach łwoich *RejPos* 151, 78 [2 r.], 202, 232v, 234v; *RejZwierc* 197v [2 r.].

»mocnie przykaz(yw)ác (a. rozkazać)« = *dare in mandatis, mandare firmiter HistAl* [szyk zmienny] (7): A thim łyvdziom wařym. ktorzy na granyczy łą potrzeba. abięczyą mocno rozkazały. yřzbi

walafkiewy ziemye drvgi raz nyekazili. *MetrKor* 46/118; *LibLeg* 10/91, 11/88v; *HistAl* C4, D8; *BielKron* 218v, 386v.

»mocno strzec (a. przestrzegać)« [szyk zmienny] (4): Abowiem tak mocno ma strzedz ferce przykazania bożego iakoby przylięgi. *WróbŻołt* pp; *LubPs* ccv; *RejAp* CC2; *KochPs* 196.

»mocnie (się) trzymać« = *firme retinere Vulg; firmare PolAnt* [szyk zmienny] (17): Wyznamwam też to/ y tak mocno trzymam *SeklWyzn* c4v; O tei wftawie oftatecznego testamentu pana Chriřtvtłowego [...] tak mocno trzymam/ że żadne Concilium/ Synodus/ Decreta/ ani żadna dawność/ albo też zwyczai/ może mieć takową mocz/ aby testament pana Chriřtvtłowego/ mógł przemienić *SeklWyzn* d4v, C, f4, f4v; *KrowObr* 145v; *Leop Hebr* 3/6; *BielKron* 303; áby pan Kořtká/ ktory řtronę białyhgłow mocno trzyma/ niemiał przyczyny męřczyzn řthrofować. *GórnDworz* Cc8; *WujJud* 2, 25v, 26v; *BudBib Esth* 9/29; *PaprPan* G; *ReszPrz* 96; *WujNT przedm* 26, 833 marg; Wierzę co mi obiecał. wierzę y mocno trzymam o wřzechmocności iego/ o prawdzie iego/ iż mi ią ziřci *SkarKaz* 551a.

»twi(e)rdzić (a. ćwierdzić) mocnie« [szyk zmienny] (9): Duchownych ty řa dobre vczinki tego Bożego prikazania/ cwierdzić mocno/ á řwiatczić prawdziwie zdowodem pyřma prawdę řłowa Bożego *SeklKat* M2; *MurzHistSekl ktv*; Rzymyřanye też chcąc řye Grekom obmowić s przodká řwego Romulufá [...] ćwyerdzili to mocnye/ żeby myał był mieć oycá Marřá. *GliczKsiąř* B3v; *RejFig* Ee3v; *BielKron* 331v; *Mącz* 390b; *BiałKat* 93v; *RejPos Rozpr* b4v; *Calep* 105a.

»mocnie upominać (się)« [szyk zmienny] (6): iakoby zły řługá ktory ni w czym nie pilen powinności řwoiey/ á przedřię řie mocno będye vpominał iurgieltow řwoich. *RejPos* 251v, 189v, 251v, 261, 302 [2 r.].

»mocnie utwierdzić, utwierdzony« (4 : 1): *RejPos* 75v, 300, 325; W ktorym [*stanie małżeńskim*] Pan Bog ten řlub řprawił. Y tak go mocno vtwierdził: By řię tego nikt nie ważył/ Rozłęczáć, co Pan Bog złączył. *ArtKanc* V2v; *GrabowSet* O3.

»mocnie wołać« (4): A Pan twoy tu ná cię mocno woła/ nie wierz á nie day řie zwodzić *RejPos* 261, 205, [236]v; *SkarKazSej* 663b.

»mocnie zeznawać« (1): kto przeczcie řprawy ábo piřmá Apořtolřkie/ iáko tám mocno wřzyřcy zeznawáię/ iżechmy to wřzyřtko widzyeli/ řlyřzeli/ y ręce nářze iáwnie řie wřzyřtkiego dotknęły. *RejPos* 281.

Szeregi: »mocnie i dowodnie« (1): ZAden ártykuł wiáry nářzey/ tak mocno y dowodnie vgruntowány nie ieřt/ iáko ten o zmartwychřtáníu Páná nářzego. *SkarKaz* 207a.

»dziwnie a mocnie« (1): iż řie závády tego [*Matka Boska*] nádziewáľá/ iż tho pewnie s czářem ná řwiát przypářć miáľo/ czo nam było przez Proroki dziwnie á mocno záľlubiono. *RejZwierc* 129.

»mocnie i goráco« (1): Mocnie tedy do niego y goráco wołaymy. Vczyřn Pánie *SkarKazSej* 663b.

»mocnie a nieomylnie« (1): gdyř władza tego rozwiázania nie tyľo ná řiemi/ ale y w niebie być mocno / á nieomylnie opowiáda. *BiałKat* 166.

»statecznie a mocnie« (1): też też [*wiarę*] zupełná y niepokaláná/ ář do řmierci řtátecznie á mocno zá Bożą pomocą trzymáć y wyznáváć będy *WujJud* 27.

»mocnie i (a) řmieľe« (2): *Grzegřm* 36; áby tę náukę/ o dwu ofobách Sákrámentu/ mocno y řmieľe wřzędzie kazáľi *ReszPrz* 59.

c. Zastępuje zależnie od kontekstu przysłówki intensyfikujący odpowiedni dla danego czasownika, np. *szybko* (1): Mąż ná koniu zbrojny fiedzi/ Máiąc tarczą mocno pędzi. *GliczKsiąż* Av.

4. Prawomocnie, zgodnie z prawem, z gwarancją prawną, obowiązująco, przy pomocy aktów prawnych; *firme, firmiter, inconcusse, potenter JanStat* (125): *Diar* 59; Ktore [rzeczy] on łam tylko yednym rofkazaniem łtworzył/ A onym Bołkim łwym łłowem ták mocnye założył. *LubPs* ff3v; ani mię w tym on mógł mocnie obligować *BielKron* 220v; Nápiłano to mocnie y pieczęćiami wtwierdzono z obu łtron ták krołow iáko y pánow Węgierłkich y Rákułłkich *BielKron* 310v; Summo iure contendere, Mocno łie s kim w práwo wdác. *Mącz* 444c; *RejPos* 276v, 333; ale [naszy przodkowie] łtátecznie przy tym co ich poćiwemu łtanowi należało y łtali y mocno tego wzywáli. *RejZwierc* A3, 196v, 259; *SarnStat* 89, 163, 881, 948, 1004; *SkarKaz* 119a.

W połączeniu szeregowym (1): Przy których Conłtuciacł mocnie/ zobopólnie/ y łtale łtoiac [cum quibus firmam mutuam et constantem servantes assistentiam *JanStat* 753] [...] wieczną y nigdy nieodmienną będziemy chowác iedność. *SarnStat* [994].

W charakterystycznych połączeniach: *mocnie mieć* [co] (3), *napisać, obligować, pełnić (wypełniać)* (2), *postanowić, refutować, strzec (przestrzegać)* (5), *trwać* (2), *używać* (2), *wydać* (2), *wystrzegać, założyć, zgodzić, zostać*.

Zwroty: »mocno w ręce dawać« = *udzielać pełnomocnictwa* (1); *wybyera łoby rzeczniłki á Prokuratoro/ kthorem onę łwą rzecz mocno wręce dáye* *GliczKsiąż* N3v.

»mocnie dzierzeć, (z)dzierzany« = *firmiter tenere JanStat* [szyk zmienny] (15 : 5): *ListRzeż* w. 24; *MetrKor* 40/815; *RejPs* 146v; *LibLeg* 11/168; *BielKron* 210v; *RejPos* 56, 102; Bo nie przetoć ięft Bog łławny iź ięft bogiem/ ále iź ięft dobry/ łprawiedliwy/ miłofierny/ á káždemu mocno práwá dzierzy/ y wolności nádáne iego. *RejZwierc* 45v, 44v, 261; *ActReg* 76; *SarnStat* [7]v, 13, 89, 163, 164 (9).

»mocno nabyć« (1): Deiedzicłtwem [!], to ięft mocno nabyłem łwiadecłtwa, to ięft przykazania twego. *WróbŻółt* ppv.

»mocnie ob(o)wiázac [kogo]« [szyk zmienny] (2): ktory [*Jagiello*] łie obowiázal y potomki łwoie mocno zapily y przyłięgámi ty czerzy ártykuły dzyerzeć *BielKron* 390v; *RejPos* 103v.

»mocnie się rozsądzić, osądzony« [szyk zmienny] (1 : 1): *RejWiz* 190; Niech książe łwiátá tego/ grozi nam łrogo/ nic nie moze/ bo mocno oładzone/ á potępia go łowo Boze. *ArtKanc* K7.

»mocnie skarać« (1): thakowem łyvdzyam [złoczyńcom] biłczye thego nyeprepwłczaly y nyefolgowaly. Włchifłtke biłczye mocnye a okrvthnye łkaracz daly. *LibLeg* 11/141v.

»mocnie skazywać« (1): ABy na przyłzłé czály księgi Káncelláriiéy náłzéy tym pilniéy były piłané y chowané/ chcemy y mocno łkázuiemy [volumus et firmiter decernimus *JanStat* 288] *SarnStat* 321.

»mocnie stać« (4): *ModrzBaz* 95; TYm Státutem łkázuiemy ná wieki bydź chowano: iź dárowania łtale y mocno máią łtac [donationes fixae et firmae debeant permanere *JanStat* 125]/ choćby téz Przywiléy ná nie był dan *SarnStat* 136, 95, [994].

»mocnie (s)trzymać, trzymany« = *firmare PolAnt; firmiter tenere JanStat* [szyk zmienny] (15 : 4): *MetrKor* 40/811; *LibLeg* 10/91v, 11/24v, 28v; Czosz wssythko sthrony wyssey mianowane mayá sobie syszczicł y spelnycz a mocno trzimacz poth zakładem wyssey mianowanym *ZapWar* 1550 nr 2665, 1550 nr 2666; *Diar* 57; *BibRadz Esth* 9/29; *BielKron* 217, 223v [2 r.], 413v; Zapowiędzi

wfelákie áby mocno trzymáli w mieście [...] zwłázczá około powietrza *GostGosp* 142; *SarnStat* 12, 163, 844, 1014, 1148, 1218.

»mocnie ustawić, stanowiony« [szyk zmienny] (1 : 1): *BielKron* 105; Iż rozerwał przymierze świežo námowione/ Albánow y Rzymiánow mocno ftánowione. *KlonWor* 32.

»mocnie utwierdzcic« (3): *BielKron* 390v; *StryjKron* 612; A co powiedział/ iżby to iuż po Iłzpáńku było/ by was Xięža łádzic mieli: nie tefknili łobie z tym oni dawni/ przodkowie wázy/ owłzem mocnie to tobie vtwierdzili byli á leście wy to włyżtko połamáli. *GórnRozm* D2v.

»mocnie uwiązać, wwiązać, związać« (1 : 1 : 1): *GroicPorz* ddv; y vczynił przymierze/ y przyśięgá mocnie ie związał/ áby się niesklániáli do innych Bogow *SkarŻyw* 504; Iż my władzą Rámięniá Królewłkiego [...] przerzeczoná łtronę práwem wygrawáiącá w dobrá twoie przerzeczoné/ wedle iego zámknienia przeżytków mocnie w wiążemy [*potenter intromitti JanStat* 671] *SarnStat* 830.

»mocnie (za)chow(yw)ać, (za)chowany« = *firme observare JanStat* [szyk zmienny] (12 : 3): ysz pan twoy włkazał ze ono [*przymierze*] tak yako przilfiagl y obyećał trzimacz y chowacz mocnie chce *LibLeg* 10/64; [*prawo*] które inná Vftáwą náłżá rofkazáliłmy/ áby mocno było chowano. *SarnStat* 1241, 12, 163, 190, 204, 893 (14).

»mocnie (za)pieczętować, zapieczętowany« (3 : 1): *RejAp* 196; *RejPos* 240, 263v; gdy im przyniołł ná kámiennych tablicach iáwná wołá á rofkazánie święte iego/ tedy im tho thák mocnie zápieczętował *RejZwierc* 5.

»mocnie zaślubić (a. poślubić, a. (za)ślubować, a. zaślubienie uczynić), obiec(ow)ać (a. obiec(ow)any), poprzysiąc (a. poprzysięgáć, a. poprzysiężony), przyrzec, ręczyć« [*w tym: zaślubić a obiecać* (6), *ręczyć a zaślubić* (1)] [szyk zmienny] (18 : 11 : 5 : 1 : 1): Iścyec teftámentu łwego wyecznye nye zábaczył/ Słowá co tyłyąc narodom mocnye przyrzec raczył *LubPs* X6v, bb4, cc, dd2; *RejFig* Dd7v; *RejAp* 86v [2 r.], 87, 128v; iż to záłlubienie Abráámowi świętemu onemu ták mocnie vczynione závždy powtarzáli á opowiedáli ludowi Bożemu *RejPos* 297v, 21, 29, 158, 180, 182 (18); *RejZwierc* 32v, 87, 129.

Wyrażenie: »tym mocniej« (3): A iżby przerzeczony Wóyt náłz/ y siedm Láwników rzeczonégo łádu náłżégo nawyszégo tym mocniéy y pilniéy [*eo fortius et cum exacta diligentia JanStat* 1023] łádowi przerzeczonému naiwyszému y w wydawániu łkazánia przypilnowáli/ y oné odpráwowáli *SarnStat* 956, 512, 1240.

Szeregi: »dziedzictwem to jest mocno« (1): *WróbŻołt* ppv cf »mocno nabyć«.

»mocnie a nieodmiennie« (1): thak iakośme się około thego zwolili y obowiązali, thakowá rzecz y vffałe, niny y na przilfiłe czały mocnie a nieodmiennie dzierzecz *ListRzeż* w. 24.

»mocnie a nieomylnie« (1): dofyć mamy nátych świętych łłowieh iego [...] gdzye nam to mocnie á nieomylnie záłlubować raczył/ iż żaden nie vmrze kto weń wierzy *RejPos* 352v.

»mocnie, (a, i) nieporuszenie (a. nienaruszenie), niezłomnie« (6 : 1): *LibLeg* 11/24v; *ActReg* 76; Ktore włyżtkié y koźdę z ołobná rzeczy my Mikołay Biskup Wármieński [...] mocnie nienáruźenie wypełniáć [*firmier, illaese et inconcusse tenere, exequi JanStat* 912]/ y niezgwálcenié ná wieki chowáć obiecuiemy *SarnStat* 1127, 13, 164, 1022, 1165.

»mocnie, (i) niezgwałcenie« (6): To przydawaiąc [...] mocnie y niezgwałcenié dzierżec/ y rofkazác dzierżec [*firmiter et inviolabiliter tenere et servare JanStat 49*] *SarnStat* 163, 163, 893, 948, 1040, 1218.

»mocnie a okrutnie« (1): *LibLeg* 11/141v *cf* »mocnie skarać«.

»mocnie i pilnie« (2): A iżby zgodá z takim vważeniém vczyniona/ z więtszą ostrożnością mogła byđz od oboiéy łtrony mocniéy y pilniéy [*fortius et attentius JanStat 857*] chována *SarnStat* 1080, 956.

»mocnie a skutecznie« (2): chcemy/ łkázuiemy/y mocnie á łkutecznie [*firmissime et irrefragabiliter JanStat 244*] ná wieki obiecuiemy [*prawa*] chowác. *SarnStat* 898, 190.

»stale i mocnie« (2): TYm Státutem łkázuiemy ná wieki byđz chowano/ iż dárowánia łtale y mocnie [*fixae et firmae JanStat 925*] máią łtać/ choćby też Przywiléy ná nié nie był dan *SarnStat* 95, 136.

»wiernie i mocnie« (1): rofkázuiemy/ ábyście ninieyszéy zapowiedzi náłzéy wiernie y mocnie [*fideliter et firmiter JanStat 261*] przełtrzegáli *SarnStat* 219.

5. *Dużá ilość, wiele razy* (1) : Wiedzyálác oná o tym/ czytálác y łtychálác tho mocno/ od przodkow łwoich/ iż to záłlubienie Pánłkie miało łie pewnie á łłtownie wypełnić *RejPos* 271v.

Synonimy: 1. *krzepko, mężnie, możnie, ostro, silnie, twardo*; a. *silnie, zbrojnie*; 2. *krzepko, nieodmiennie, nieporuszenie, obronnie, pewnie, silnie, stale, statecznie, trwale, twardo*; 3. *barzo, dobrze, gorąco, wielmi*; a. *barzo, dobrze, pewnie, rychło, silnie, znacznie*; 4. *nieodmiennie, nieporuszenie, niezgwałcenie, stale*.

Cf **NIEMOCNIE, WSZECHMOCNIE**

JB, TG